

Pregled stočarske proizvodnje i aktualnih mjera poljoprivredne politike

Ornella Mikuš^{*1}, Tihana Kovačićek¹, Mateja Jež Rogelj¹

Sažetak

Sektor stočarstva u Hrvatskoj obilježava niska razina produktivnosti i nekonkurentnost. Uz to, nakon ulaska u članstvo EU u Hrvatskoj se broj krmača smanjio za 30 % što je utjecalo na pad proizvodnje svinjskog mesa. Došlo je i do pada proizvodnje goveđeg mesa za cca 10 %, a najveći pad proizvodnje bilježi sektor mliječnog govedarstva što je vidljivo kroz veliki pad broja mliječnih krava, za 35 % u odnosu na 2012. godinu, tj. prije ulaska u članstvo. U sektoru stočarstva jedino je zabilježen rast proizvodnje mesa peradi i stabilnost u proizvodnji konzumnih jaja. Od 2020. stočarstvo se susreće s visokim rastom cijena inputa uzrokovana bolešću COVID-19 i ratom u Ukrajini. Od 2023. dodatni problem predstavlja Afrička svinjska kuga zbog koje je smanjena trgovina živim životinjama i mesom. Proizvodnja ovaca i koza u posljednjih deset godina je u porastu i predstavlja uglavnom dodatni izvor prihoda na gospodarstvu. Hrvatska ne proizvodi dovoljno stočarskih proizvoda za svoje potrebe što nadoknađuje uvozom živih životinja, mesa i mlijeka. Proizvode koje izvozimo najčešće izvozimo u obliku sirovina bez dodane vrijednosti, dok uvozimo složenije i skuplje proizvode. Većina proizvodnji u sektoru stočarstva ima značajnu dohodovnu ovisnost o javnim potporama, koje ne rezultiraju poboljšanjima u sektoru. Poljoprivredna politika i u razdoblju 2023.-2027. teži rješavanju pitanja gospodarske, socijalne, okolišne i klimatske održivosti sektora. Cilj ovog rada je opisati stanje u sektoru stočarstva kroz važnije statističke pokazatelje od 2013. do 2022. te prikazati intervencije poljoprivredne politike koje nastoje unaprijediti sektor.

Ključne riječi: stočarstvo, pokazatelji, poljoprivredna politika, intervencije

Uvod

Stočarska proizvodnja ima značajnu egzistencijalnu ulogu u pojedinim ruralnim područjima Hrvatske osiguravajući prihod i zaposlenje članovima poljoprivrednog gospodarstva, ali je i čimbenik ostvarivanja pozitivnih demografskih promjena (Kovačićek i sur., 2023). U gospodarski razvijenim državama stočarstvo predstavlja veći dio ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje (Grgić i sur., 2016). U vrijednosti hrvatske poljoprivredne

djelatnosti to nije slučaj, jer konstantno prevladava biljna proizvodnja koja, iskazano baznim cijenama, čini udio od 60,5 % dok stočarstvo čini udio od 34,7 % (MP, 2023b). Uslužne djelatnosti doprinose vrijednosti poljoprivredne proizvodnje s 2,9 %, a sekundarne djelatnosti s 1,9 %. Sektor stočarstva u Hrvatskoj pati od strukturnih, tehnoloških i organizacijskih nedostataka sa značajnim problemom nedovoljno učinkovite produktivnosti

¹ Dr. sc. Ornella Mikuš, izvanredna profesorica, dr. sc. Tihana Kovačićek, docentica, dr. sc. Mateja Jež Rogelj, docentica; Sveučilište u Zagrebu Agronomski fakultet, Zavod za agrarnu ekonomiku i ruralni razvoj, Svetošimunska 25, 10000 Zagreb

*autor za korespondenciju: omikus@agr.hr

i nekonkurentnosti. Sve je to posljedica dugogodišnjih nedostatnih ulaganja u kapital, tehnologiju te istraživanje i razvoj, ali i usitnjenosti proizvodnje, starosti populacije uzgajivača, ograničenog pristupa malih proizvođača i poljoprivrednih poduzeća tržištu i kreditima, neodgovarajuće politike zakupa zemljišta i povećane nepredvidljivosti klimatskih promjena (Svjetska banka, 2021.). Premda ostvaruje iznadprosječne izravne javne potpore, koristi značajna prirodna bogatstva i ima dugogodišnju tradiciju, ovaj je sektor pogođen jednim od najjačih silaznih trendova proizvodnje u gospodarstvu (Svjetska banka, 2021.). Tako je zabilježen pad broja krmača, pad proizvodnje govedeg mesa i mliječnog gospodarstva. Jedino proizvodnja peradi i jaja bilježe rast ili stagnaciju u razdoblju 2013.-2023. te postižu skoro potpunu samodostatnost. Proizvodnja ovaca i koza također raste, ali služe uglavnom kao dodatan izvor dohotka na gospodarstvu. Od 2020. stočarstvo se susrelo s novim momentima u proizvodnji i na tržištu. Prije svega to je visoka inflacija cijena inputa uzrokovana bolešću COVID-19 i ratom u Ukrajini. Uz navedeno u podsektoru svinjogojstva problem predstavlja Afrička svinjska kuga zbog koje je smanjena trgovina živim životinjama i mesom. Nadalje, u okviru implementacije Zelenog europskog plana i pripadajuće strategije „Od polja do stola“ stočarska proizvodnja mora osigurati visokokvalitetnu i zdravstveno ispravnu hranu, a s druge strane ima obvezu odgovoriti na potrebe smanjenja emisija štetnih plinova i održivog gospodarenja resursima kao i primjenu etičkog postupanja prema životinjama. Stoga je cilj ovog rada opisati stanje u sektoru stočarstva kroz važnije statističke pokazatelje od 2013. do 2022. te utvrditi mjere poljoprivredne politike koje nastoje unaprijediti sektor. Kao najvažniji izvori podataka korištene su službene stranice ili dokumenti Državnog zavoda za statistiku (DZS), Ministarstva poljoprivrede (MP) Agencije za plaćanja u poljoprivredi ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) i Svjetske banke.

Struktura stočarske proizvodnje

U vrijednosti poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj prevladavaju žitarice (26,2 %), goveda (10,1 %), svinje (10,0 %) i uljarice (8,1 %). Nakon ulaska Hrvatske u EU broj goveda i svinja je u laganom padu, dok broj ovaca i koza lagano raste. Poljoprivrednici u sektoru govedarstva suočavaju

se s poteškoćama zbog visoke cijene inputa i nedostatka teladi za tov, što se negativno odražava na profitabilnost proizvodnje i na opskrbu mesno-pretrađivačke industrije. Smanjen je i broj specijaliziranih gospodarstva koje se bave proizvodnjom mlijeka, a značajno je i smanjen broj muznih krava s 168.025 u 2013. na 79.000 u 2022. godini (za 53 %), te je došlo i do smanjenja količina prikupljenog kravljeg mlijeka na poljoprivrednim gospodarstvima. Najveći dio govedarske proizvodnje odvija se u Osječko-baranjskoj, Bjelovarsko-bilogorskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji, a sudjeluje samo sa 0,6 % u proizvodnji EU.

Ukupan broj svinja u 2021. pao je ispod milijun grla, a trend pada nastavlja se i u 2022. godini. Premda su uvjeti za svinjogojsku proizvodnju u Hrvatskoj dobri, posebice zbog značajne proizvodnje kukuruza, udio Hrvatske u broju svinja u EU-u iznosi samo 0,7 %. U posljednje vrijeme svinjogojstvo je koncentriranije na velikim svinjogojskim gospodarstvima zbog ekonomije razmjera. Također, vidljiva je geografska koncentracije uzgoja svinja, pa je tako svinjogojaska industrija u Hrvatskoj dominantna u četiri županije: Vukovarsko-srijemskoj, Sisačko-moslavačkoj, Brodsko-posavskoj i Osječko-baranjskoj (Svjetska banka, 2021).

Sektor ovaca i koza karakterizira proizvodnja koja se odvija uglavnom na otocima, u obalnom kršu i planinskim predjelima, a problem predstavljaju relativno mala veličina stada, uvjeti držanja, proizvodnja na područjima s prirodnim ograničenjima, povećani veterinarski troškovi, što sve dovodi do niske profitabilnosti sustava proizvodnje (MP, 2023a). U priobalnim županijama nalazi se preko 50 % ukupnog broja evidentiranih ovaca. Proizvodnja ovaca i koza odvija se većinom na mješovitim gospodarstvima te predstavlja dodatan izvor dohotka. Ovce i koze se najviše uzgajaju radi proizvodnje mesa (osobito proizvodnje lakih do srednje teških trupova), ali sve je veći interes i za uzgoj za proizvodnju mlijeka te preradu mlijeka na OPG-u, ponajprije u sir. Najveći dio proizvedenog ovčjeg mlijeka koristi se za othranu janjadi za klanje, a tek dio preostalog mlijeka proizvođači iskorištavaju za proizvodnju mliječnih proizvoda od ovčjeg mlijeka veće dodane vrijednosti. Proizvodnja kozjeg mlijeka temelji se na uvezenim pasminama koza, i to na alpini (koja je najzastupljenija) te sanskoj kozi. Proizvodnja kozjeg mlijeka najzastupljenija je u Varaždinskoj i Međimurskoj županiji. U drugim dijelovima

Hrvatske, gdje ne postoji interes mljekara za otkup kozjeg mlijeka, ova proizvodnja uglavnom je vezana uz proizvodnju sireva (MP, 2023). U proizvodnji EU hrvatsko ovčarstvo sudjeluje s 1,7 %, a kozarstvo s 0,7 %.

Proizvodnja vune u Hrvatskoj kreće se oko tisuću tona godišnje. Proizvodnja meda se nakon trenda pada od 2015. godine značajno povećala u 2022. godini i to za 44 % u odnosu na prethodnu godinu, čemu su doprinijeli povoljni vremenski uvjeti.

Stočarska proizvodnja, ali i ukupni lanac u proizvodnji poljoprivredno prehrambenih proizvoda suočava se s implementacijom Europskog zelenog plana koji podrazumijeva prilagodbu klimatskim promjenama te prelazak na održive sustave proizvodnje hrane. Već je sada vidljiv pad proizvodnje u sektorima svinjskog i goveđeg mesa na razini država članica EU i Hrvatske što bi se moglo još jače odraziti u narednim godinama zbog povećanih troškova proizvodnje.

Tržište stočarskih proizvoda

Rast cijena energenata i ostalih sirovina na svjetskim tržištima utjecao je na rast proizvođačkih i potrošačkih cijena na domaćem tržištu, što je uz značajan rast turističke potražnje, rezultiralo visokom stopom inflacije. U Hrvatskoj je inflacija u godišnjem prosjeku u 2022. godini iznosila 10,8%, uz porast cijena hrane od 16,5% (MP, 2023b). Osobito je 2022. godinu obilježila manja proizvodnja za niz poljoprivrednih proizvoda, kao i rast njihovih cijena, osobito u drugoj polovici godine. Većina poljoprivrednih proizvoda imalo je u 2022. godini rekordne vrijednosti cijena u zadnjih nekoliko godina (kukuruz, pšenica, živi odojci, svinjski trupovi, goveđi trupovi, mliječni proizvodi, pileći trupovi, jaja).

Rast cijena poljoprivrednih proizvoda uzrokovan je različitim čimbenicima, među kojima je najvažnije povećanje cijena poljoprivrednih inputa u 2022. godini (prosječno 36,8 % u odnosu na 2021.). Najviše su rasle cijene gnojiva (115,6 %), zatim stočne hrane (30,9%) te energije i maziva (69,4 %).

Tablica 1. Stočarska proizvodnja u Hrvatskoj 2013.-2022.

Table 1 Livestock production in Croatia 2013-2022

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Goveda /Cattle	442.432	440.637	440.092	444.613	450.757	414.125	420.239	422.881	428.000	422.000
Muzne krave/Dairy cows	168.025	159.394	151.502	146.510	139.443	135.851	130.000	110.000	102.000	79.000
Svinje/Pigs	1.110.650	1.156.220	1.166.888	1.163.027	1.121.032	1.049.123	1.022.350	1.033.048	972.000	945.000
Ovce/Sheep	619.852	604.866	607.711	618.896	636.808	636.294	657.197	661.992	654.000	643.000
Koza/Goats	68.948	60.697	62.057	75.530	76.771	80.064	81.540	86.258	86.000	82.000
Perad/Poultry	9.306.690	10.317.108	10.189.784	9.856.347	10.399.400	11.412.805	12.746.691	13.056.718	12.096.000	10.918.000
Prirast goveda, t/ Increase in cattle t	78.406	72.335	62.250	68.836	66.648	61.081	79.387	80.305	82.145	91.586
Prirast svinja, t/ Increase in pigs t	138.095	131.033	130.902	137.377	149.865	158.611	176.193	157.430	177.574	172.243
Prirast ovaca, t/ Increase in sheep t	8.643	10.595	10.693	9.187	9.652	9.317	9.382	11.328	10.516	10.654
Prirast koza, t/ Increase in goats t	1.261	915	913	1.830	1.186	1.180	1.077	1.544	1.123	1.114
Prirast peradi, t/ Increase in poultry t	94.137	99.375	106.901	117.189	117.212	116.518	114.782	115.518	127.815	128.179
Kravlje mlijeko, tis. l/ Cows' milk '000 l	696.101	690.643	674.205	651.125	629.528	599.869	581.765	579.095	541.340	507.230
Ovčje mlijeko, tis. l/ Sheep's milk '000 l	8.908	6.874	6.085	8.068	8.843	7.040	6.585	6.442	5.255	5.637
Kozje mlijeko, tis. l/ Goats' milk '000 l	12.500	10.044	6.140	9.880	10.448	9.028	8.595	9.036	6.961	6.458
Kokošja jaja, tis. kom./ Hens' eggs 000p/st	605.553	572.003	564.305	662.472	653.901	589.073	602.246	668.926	736.217	666.969
Vuna, t/Wool t	1.026	941	1.038	1.070	1.084	1.119	1.096	982	1.113	1.105
Med, t/Honey t	8.992	6.269	11.477	8.677	8.128	7.440	4.769	5.215	4.673	8.295

Izvor: DZS: Statistika u nizu i Statistička priopćenja – Stočna proizvodnja

Source: CBS: Statistics in line and First releases – Livestock production

Tablica 2. Cijene stočarskih proizvoda, 2015.=100
Table 2 Prices of livestock products, 2015=100

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Goveda/Cattle	98,9	98,9	100	97,7	98,3	98,4	99,9	101,8	106	127,3
Svinje/Pigs	113,7	113,1	100	101,1	109,8	96,1	111	109,3	92,8	119,5
Ovce i koze/Sheep and goats	103,1	103,1	100	101,4	99,5	106,1	107,3	103	110,5	132,5
Perad/Poultry	102,1	102,1	100	99,3	104,5	103,4	98	99,4	102	117,9
Mlijeko/Milk	109,2	109,2	100	90,7	95,4	98,7	100,3	102,1	102,7	127,1
Jaja/Eggs	99,6	99,6	100	98,5	102,3	95,8	88,1	89,9	91,4	134,3

Izvor: MP, 2023b
 Source: MA, 2023b

Hrvatska ne proizvodi dovoljno stočarskih proizvoda za svoje potrebe što znači da joj je samodostatnost niska. Premda su potpore za mliječno i mesno govedarstvo razmjerno visoke dolazi do jakog i postojanog pada u broju uzgajivača. Taj se trend uvelike može pripisati padu broja gospodarstava srednje veličine. Samodostatnost goveđeg mesa je u porastu od 2018. godine, ali još uvijek zadovoljava samo oko 70 % domaćih potreba.

Proizvodnja svinjskog mesa u Hrvatskoj ostvaruje tek oko 60 % razine samodostatnosti, što dovodi do značajnog uvoza životinja, od odojaka do svinja za klanje. U usporedbi s drugim zemljama proizvođačima mlijeka u EU-u, Hrvatska ima razmjerno nisku samodostatnost u proizvodnji mlijeka (oko 70 %) koja je dodatno pala 2021. godine na 66,53 %. Gotovo svaka druga litra mlijeka na hrvatskom tržištu dolazi iz uvoza.

Tablica 3. Samodostatnost Hrvatske u proizvodnji odabranih stočarskih proizvoda, 2017.-2021.
Table 3 Croatia's self-sufficiency in the production of selected livestock products 2017-2021

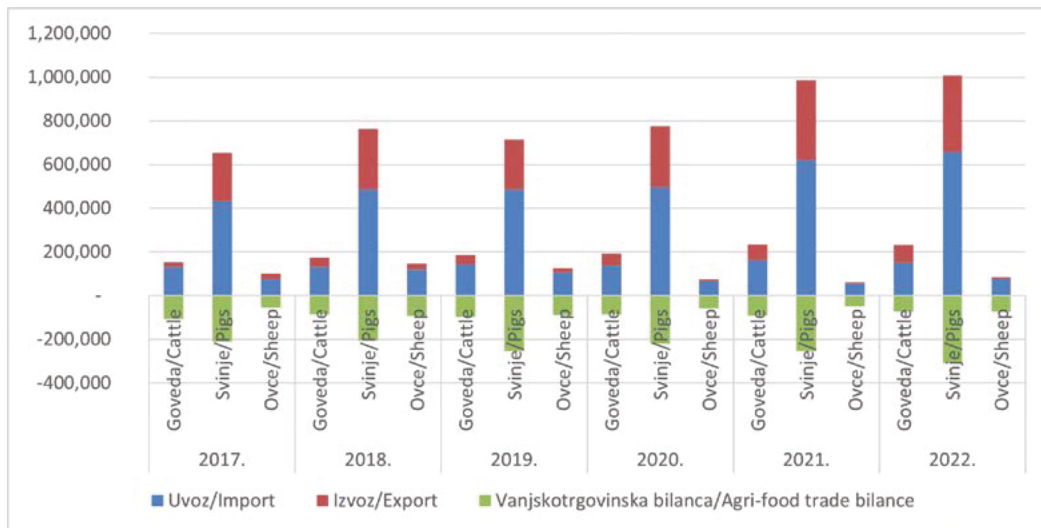
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Meso ukupno/Meat total	67,74	70,64	69,65	70,66	71,50
Govede/Beef	57,78	70,69	63,47	70,48	69,83
Svinjsko/Pork	57,47	63,82	62,99	59,21	60,95
Ovčje i kozje/Sheep and goats	69,57	65,59	65,79	74,90	76,59
Jaja/Eggs	86,24	83,61	86,78	92,57	100,16
Mliječni proizvodi/Milk products	72,40	70,02	71,94	73,08	66,53
Med/Honey	89,15	84,17	82,94	80,05	72,84

Izvor: MP, 2023b
 Source: MA, 2023b

Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi u ukupnoj vanjsko-trgovinskoj razmjeni sudjeluju s 13,1%. Vanjskotrgovinska bilanca je uglavnom negativna za većinu proizvoda, osobito stočarskih, tako je i 2022. uvozom i izvozom živih goveda ostvaren deficit od 3,7 milijuna eura. U strukturi uvoza najveći udio čine goveda za tov od 80 do 160 kg, a u strukturi izvoza goveda za klanje težine iznad 300 kg u 2022. godini. U 2022. povećan je i neto uvoz svinjskog mesa (uvezeno 90 tisuća tona, ostvareno povećanje za 4%), čime je ostvaren deficit od 214,4 milijuna eura. U Hrvatsku se uvozi značajan broj ovaca, koji je tijekom 2022. godine povećan za 33% te je ukupan neto uvoz ovaca dosegao 72,0

tisuće grla. Uvoz i izvoz koza je neznatan: u 2022. uvezene su 322 koze te je izvezeno 103 grla.

Hrvatska je najveću pozitivnu vanjskotrgovinsku bilancu u 2022. godini ostvarila izvozom žitarica (419,8 milijuna eura), uljarica i industrijskog bilja (114,2 milijuna eura), riba i rakova (57,4 milijuna eura), proizvoda od mesa i riba (36,7 milijuna eura), te živih životinja (17,4 milijuna eura). Negativna vanjskotrgovinska bilanca ostvarena je u trgovini mesom i jestivim klaoničkim proizvodima (deficit od 435,0 milijuna eura), mliječnim proizvodima; ptičjim jajima i prirodnim medom (deficit od 321,7 milijun eura). Pozitivna vanjskotrgovinska bilanca u ratarskim proizvodima pokazuje da imamo neisko-

Grafikon 1. Uvoz i izvoz odabranih stočarskih proizvoda 2017.-2022., tis. EUR
Izvor: MP, 2023b

Figure 1 Import and export of selected livestock products 2017-2022, '000 EUR
Source: MA, 2023b

rištene kapacitete za proizvodnju kvalitetne stočne hrane.

S druge strane, u zadnjih 10 godina značajno je povećan izvoz živih goveda i živih svinja, prije svega izvoz junadi i utovljenih svinja. Osim na treća tržišta dio junadi i svinja u zadnjih nekoliko godina izvozi se i na tržište EU-a. Izvoz živih goveda, dvostruko je veći u odnosu na godine prije ulaska u članstvo dok je izvoz živih svinja gotovo upetostručen. Ovaj izvoz junadi i utovljenih svinja ipak je utjecao na održivost proizvodnje ovih sektora iako bi bolje bilo da se proces klanja i daljnje obrade nastavio u Hrvatskoj (Gospodarski list, 2023). Proizvode koje izvozimo najčešće izvozimo u obliku sirovina bez dodane vrijednosti. Uvozimo pak složenije i skuplje proizvode koji zahtijevaju visoki stupanj ulaganja u opremu, edukaciju radne snage kao i modernu logistiku.

Mjere poljoprivredne politike

Glavni cilj poljoprivredne politike je potpora dohotku poljoprivrednika. Naime, u prosjeku u EU poljoprivrednikov dohodak iznosi 45% prosječnog dohotka drugih nepoljoprivrednih djelatnosti. U 2020. potpora ZPP-a iznosila je u prosjeku 23 % prihoda poljoprivrednih gospodarstava u EU-u. Potpora ima važnu ulogu u održavanju poljoprivredne aktivnosti i radnih mjesta u udaljenim rural-

nim područjima, usporava napuštanje zemljišta i ruralnu depopulaciju. Stabilan i otporan poljoprivredni sektor kao preduvjet za redovitu opskrbu hranom, jedan od povijesnih ciljeva ZPP-a još je i danas jednako aktualan.

Kako bi se osigurala održivost stočarske proizvodnje, u razdoblju 2023.-2027. predviđene su različite intervencije koje imaju učinak u rješavanju pitanja gospodarske, socijalne, okolišne i klimatske održivosti. Provedbom tih intervencija potiče se stabilnost dohotka u sektoru, povećanje konkurentnosti proizvođača, primjena poljoprivrednih praksi koje imaju učinak na smanjenje emisija plinova iz stočarske proizvodnje, povećanje dobiti i zdravlja životinja te promicanje proizvodnje kvalitetnijih proizvoda (MP, 2023a).

Prema Strateškom planu Republike Hrvatske (MP, 2023a) aktivni poljoprivrednici imaju na raspolaganju intervencije u okviru potpore dohotku (izravna plaćanja), mjera ruralnog razvoja i sektorskih intervencija. Potpore dohotku mogu biti proizvodno nevezana plaćanja i proizvodno vezana plaćanja. Proizvodno nevezana plaćanja isplaćuju se korisniku po prihvatljivoj površini i ne ovise o tipu proizvodnje na površini. Tako poljoprivrednici mogu ostvariti osnovnu potporu dohotku za održivost, dodatnu preraspodijeljenu potporu dohotku za održivost, dodatnu potporu dohotku

za mlade poljoprivrednike i potporu za eko-sheme. Izravan doprinos stabilnosti poljoprivrednih dohoda i gospodarskoj i socijalnoj održivosti u osjetljivim sektorima predstavljaju proizvodno vezane potpore dohotku. Ove potpore predviđene u sektoru stočarstva dodjeljuju se za vrlo osjetljive sektore kao što su krave u proizvodnji mlijeka, tov junadi, krave dojilje, za ovce i koze, i za proizvodnju krmno proteinskih usjeva. Održavanje proizvodnje u osjetljivim sektorima nužno je za poboljšanje prehrambene sigurnosti, pogotovo u uvjetima povećanih rizika kao što su posljedica COVID pandemije i ratni sukob u Ukrajini. Vezana potpora doprinosi kontinuitetu proizvodnje i sprečavanju odljeva stanovništva iz ruralnih područja, olakšavanju zahtjevnosti proizvodnje zbog dugotrajnih ciklusa te premošćivanju teškoća u otplati skupih i dugotrajnih kredita i povećanju isplativosti proizvodnje. Zelena arhitektura u okviru nacionalnog Strateškog plana (MP, 2023a) uključuje poljoprivredne prakse koje su povoljnije za okoliš, dobrobit životinja, pridonose smanjenju klimatskih promjena i prilagodbi na njih, te očuvanju tipičnih poljoprivrednih krajobrazu i biološke raznolikosti. Zelena arhitektura uključuje uvjetovanost, jednogodišnje dobrovoljne intervencije za korisnike tj. eko sheme, agro-okolišne intervencije (AEC) te dio investicijskih intervencija, intervencija vezanih za prijenos znanja i suradnju koje se povezuju na postizanje specifičnih ciljeva vezanih za klimu, okoliš, bioraznolikost i dobrobit životinja. Svaki korisnik potpora po ha ili domaćoj životinji unutar izravnih plaćanja, klimatsko okolišnih intervencija ili sektorskih intervencija mora se pridržavati pravila uvjetovanosti kako bi ostvario potpore u punom iznosu. Uvjetovanost je vezana uz klimu i okoliš, uključujući vodu, tlo i bioraznolikost ekosustava, javno zdravlje, zdravlje bilja i dobrobit životinja.

Hrvatska poljoprivreda izložena je posljedicama klimatskih promjena, a predviđa se moguće daljnje pogoršanje stanja u smislu učestalijih ekstremnih vremenskih prilika. Poljoprivredni sektor ima ulogu u prilagodbi klimatskim promjenama, ublažavanju klimatskih promjena proizvodnji i korištenju obnovljivih izvora energije, a time i smanjenoj ovisnosti o uvoznim energentima. Stoga se eko-shemama i agrookolišnim intervencijama nastoji potaknuti poljoprivrednike da se dodatno angažiraju oko praksi koje doprinose održavanju pašnjaka, ekološki značajnih površina, obogaćivanju

vanju tla, sprečavanju onečišćenja vode i zraka, dobrobiti životinja, očuvanju populacije izvornih pasmina domaćih životinja. Takav oblik intervencija dodatno doprinosi poljoprivrednikovom dohotku i nadoknađuje eventualni financijski gubitak zbog primjene praksi korisnih za klimu i okoliš.

U sektoru stočarstva intenzivni uzgoj životinja doveo je do rasprava u javnosti o uvjetima uzgoja životinja na gospodarstvima te potrebe za humanijim i kontroliranim postupanjem. Stoga je uvedeno plaćanje za mjeru Dobrobit životinja, a provodi se kroz četiri područja dobrobiti: poboljšana hranidba, poboljšani uvjeti smještaja, pristup na otvoreno, i poboljšana skrb za pet stočarskih sektora: goveda, svinje, perad, ovce i koze. Navedena intervencija ima pozitivni utjecaj na zdravlje životinja ali istovremeno podrazumijeva stvaranje preduvjeta za proizvodnju zdravstveno ispravne i kvalitetne hrane. Također provedba pojedinih zahtjeva dobrobiti životinja poput povećanja podne površine, obogaćivanja ležišta većim količinama slame ili držanje životinja na ispaši doprinosi smanjenju štetnih plinova (MP, 2023a).

Stočari koji svoju stočarsku proizvodnju obavljaju u određenim područjima s težim uvjetima gospodarenja (brdska područja (GPP), područjima sa znatnim prirodnim ograničenjima (ZPO) i područjima s posebnim ograničenjima (PPO) imaju pravo prijave na plaćanja za područja s prirodnim i ostalim ograničenjima. Takva planinska područja i područja sa značajnim prirodnim ograničenjima se uglavnom nalaze u Jadranskoj Hrvatskoj i na njima prevladavaju ekstenzivni ili poluintenzivni sustavi uzgoja stoke na pašnjacima. Potpora pomaže u rješavanju socijalne održivosti područja i predstavlja naknadu poljoprivrednicima na čiji dohodak negativno utječu nepovoljne klimatske ili prirodne značajke tih područja.

Afrička svinjska kuga (ASK) aktualno je i glavno pitanje visokog stupnja ugroženosti zdravlja životinja, ali i prijetnja dohotku poljoprivrednika te sigurnosti opskrbe hranom. Unatoč brojnim preventivnim mjerama nadziranja i sprečavanja pojave ASK u lipnju 2023. bolest je zahvatila svinje na području Hrvatske. S obzirom da je usmrćivanje trenutno jedini način ophođenja sa zaraženom svinjom nakon čega slijedi i zabrana uzgoja svinja u sljedećih 12 mjeseci poljoprivredna gospodarstva pate od izravnih socioekonomskih gubitaka u ovom već ionako osjetljivom sektoru. Osim usmrćivanja

svinja na zaraženim gospodarstvima, određuju se zaražene i ugrožene zone te rizične zone ovisno o epidemiološkoj situaciji, u kojima se uspostavljaju vrlo rigorozne mjere (zabrane kretanja, biosigurnosne mjere i sl.). Te mjere uzrokuju nemogućnost plasmana živih svinja po tržišnim cijenama stoga se nastoji kompenzirati nastali gubitak prihoda za životinje otpremljene na klanje te nadoknaditi tržišna vrijednost za zaklane svinje uslijed provedbe naređenih mjera. Zbog nemogućnosti prometovanja živim svinjama mjerama potpore omogućava se

i nadoknada povećanih troškova držanja rasplodnih svinja kako bi se očuvao proizvodni potencijal za proizvodnju prasadi. U tablici 4 nalazi se opis većine intervencija i mjera koje se mogu primijeniti u sektoru stočarstva.

Zaključak

Stočarska proizvodnja ima značajnu egzistencijalnu ulogu u pojedinim ruralnim područjima Hrvatske osiguravajući prihod i zaposlenje člano-

Tablica 4. Opis intervencija i mjera u sektoru stočarstva

Table 4 Description of interventions and measures in the livestock sector

Intervencija	Cilj	Oblik i iznos
21.01. Osnovna potpora dohotku za održivost	- poboljšava životni standard poljoprivrednika. - doprinosi mogućnosti redovitih investicija potrebnih za prelazak na inovativnu, otporniju i ekološki prihvatljiviju poljoprivredu.	godišnje plaćanje po prihvatljivom hektaru Iznos: 117,00 EUR/ha – 143,00 EUR/ha
26.01. Dodatna preraspodijeljena potpora dohotku za održivost	doprinosi pravednijoj raspodjeli potpore između poljoprivrednika prema veličini njihovog gospodarstva.	dodjeljuje korisnicima za prvih 30 hektara površina prihvatljivog poljoprivrednog zemljišta Iznos: 99,20 EUR/ha – 121,24 EUR/ha.
30.01. Dodatna potpora dohotku za mlade poljoprivrednike	poticanje generacijske obnove u poljoprivredi	dodjeljuje se mladom poljoprivredniku starijem od 18, a mlađem od 40 godina koji je po prvi put postavljen kao nositelj PGa, ali nije nositelj dulje od 5 godina. Iznos: 68,34 EUR/ha – 102,51 EUR/ha
31.01. Eko shema: Intenzivirana raznolikost poljoprivrednih površina	doprinosi većoj ukupnoj raznolikosti poljoprivrednih površina, kojom se pruža značajan doprinos klimatskim ciljevima, mozaičnosti krajobraza i očuvanju bioraznolikosti	dodatno plaćanje na osnovnu potporu dohotku za održivost korisniku koji dobrovoljno preuzme godišnju obvezu Iznos: 55,80 EUR/ha – 68,20 EUR/ha.
31.02. Eko shema: Ekstenzivno gospodarenje pašnjacima	- održavanje pašnjaka ispašom doprinosi opstanku karakterističnih krajobraza, očuvanju pašnjačke vegetacije, karakterističnih biljnih i životinjskih vrsta i vrijednih staništa. - ispaša doprinosi dobrobiti životinja.	nadoknada dodatnih troškova i gubitka prihoda koji su rezultat dobrovoljno preuzetih obveza Iznos: 90,00 EUR/ha – 100 EUR/ha
31.03. Eko shema: Intenzivirano održavanje ekološki značajnih površina	- na minimalno 10% poljoprivrednih površina korisnika moraju postojati ekološko značajne površine kao što su: živica ili pojasevi drvenastih kultura, pojedinačna stabla, drvoređ, šumarak, jezerce/bara, jarak i tradicionalni suhozid - doprinosi očuvanju staništa ptica, divljači, očuvanju oprašivača i očuvanju bioraznolikosti	dodatno plaćanje na osnovnu potporu dohotku za održivost, korisniku koji preuzme godišnju obvezu. Iznos: 117 EUR/ha – 147 EUR/ha
31.04. Eko shema: Uporaba stajskog gnoja na orančnim površinama	- doprinosi povećanju sadržaj humusa smanjenjem uporabe sintetskih mineralnih gnojiva i poboljšanju fizikalnih i kemijskih svojstava tla. - doprinosi uštedama energije i umanjuje onečišćenje tla, zraka i vode.	nadoknada dodatnih troškova i gubitka prihoda koji su rezultat dobrovoljno preuzetih obveza Iznos: 193,50 EUR/ha – 215,00 EUR/ha
31.05. Eko shema: Minimalni udio leguminoza od 20% unutar poljoprivrednih površina	doprinosi zaštiti tla i voda od onečišćenja nitrata, s obzirom da se prilikom uzgoja leguminoza u minimalnom udjelu od 20% značajno smanjuje ili u potpunosti izostavlja uporaba dušičnih gnojiva	iznos potpore ovisi o kombinaciji s ostalim intervencijama Iznos: 83,70 EUR/ha – 177,10 EUR/ha

Intervencija	Cilj	Oblik i iznos
31.06. Eko shema: Konzervacijska poljoprivreda	• minimalni set zahvata obrade tla, trajna pokrivenost proizvodne površine biljkama ili biljnim ostacima i pravilna izmjena usjeva (plodored) • doprinose jačanju prirodnih bioloških procesa iznad i ispod površine tla	• nadoknada dodatnih troškova i gubitka prihoda koji su rezultat dobrovoljno preuzetih obveza Iznos: 175 – 325 EUR/ha
31.07. Eko shema: Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti (TVPV)	• zabrana upotrebe mineralnog gnojiva ili stajskog gnojiva, sredstava za zaštitu bilja, zasijavanja travnjaka i hidromelioracijskih zahvata	• nadoknada dodatnih troškova i gubitka prihoda koji su rezultat dobrovoljno preuzetih obveza ovisi o regiji u kojoj se travnjak nalazi. Iznos: Brdsko planinska r.: 229,50 EUR/ha – 280,50 EUR/ha Kontinentalna nizinska r.: 324,90 EUR/ha 397,10 EUR/ha Mediterranska r.: 101,70 EUR/ha 113 EUR/ha
32.01.01. Krave u proizvodnji mlijeka	• doprinos stabilizaciji dohotka proizvođača mlijeka i sprječavanje pada broja krava u proizvodnji mlijeka	• godišnja potpora po grlu mliječne ili kombinirane pasmine krava Iznos: 222,30 EUR/grlu – 296,40 EUR/grlu minimalne mliječnosti 4.310 kg godišnje po grlu
32.01.02. PVP za prvotelke	• doprinos stabilizaciji dohotka proizvođača mlijeka i sprječavanje pada broja krava u proizvodnji mlijeka	• godišnja potpora za prvotelke mliječne ili kombinirane pasmine grla koja u godini podnošenja zahtjeva imaju registrirano prvo teljenje Iznos: 307,80 EUR/grlu – 410,40 EUR/grlu
32.02. PVP Tov junadi	• osiguranje kontinuiteta proizvodnje govedeg mesa i zadržavanje proizvodnje na postignutim razinama	• godišnja potpora po prihvatljivom grlu korisnicima koji se bave tovom junadi Iznos: 72 EUR/grlu – 96 EUR/grlu
32.03. PVP Krave dojilje	• doprinos smanjenju nedostataka teladi za tov, povećanju konkurentnosti, smanjenju pada proizvodnje i otklanjanju poteškoća s kojima se suočavaju proizvođači krava dojilja.	• godišnja potpora za krave koje nisu mliječne pasmine i križanci mliječnih pasmina Iznos: 88,20 EUR/grlu – 117,60 EUR/grlu
32.04. PVP Ovce i koze	• doprinos stabilizaciji dohotka proizvođačima ovaca i koza, • jačanje konkurentnosti, povećanje održivosti i otklanjanje poteškoća s kojima se suočavaju.	• godišnja potpora po grlu koje se u godini podnošenja zahtjeva drže na gospodarstvu neprekidno najmanje 100 dana i imaju prijavljeno jarenje Iznos: 7,20 EUR/grlu – 9,60 EUR/grlu
32.08. PVP Krmno proteinski usjevi	• doprinosi održivosti dohotka i otklanjanju poteškoća gospodarstvima koja se bave stočarstvom i proizvodnjom krmno proteinskih usjeva.	• godišnja potpora po hektaru gospodarstvima s proizvodnjom krmno proteinskih usjeva bogatih visokovrijednim bjelančevinama za ishranu stoke Iznos: 167,47 EUR/ha – 223,30 EUR/ha.
32.09. PVP Sjeme	• doprinosi nadomještanju dijela troškova proizvodnje • osigurava održivu i nižu cijenu inputa proizvođačima koji proizvode merkantilni poljoprivredni proizvod iz tog sjemena.	• godišnja potpora po hektaru proizvodnje propisanih sjemenskih usjeva koji nisu genetski modificirani Iznos: 445,50 EUR/ha 799,97 EUR/ha
Mjere potpore za iznimno osjetljive sektore u poljoprivredi mjera potpore za uzgoj mliječnih krava	• doprinosi unaprjeđenju uzgoja u sektoru mliječnog govedarstva	• potpora po grlu krava mliječne ili kombinirane pasmine i njihovih križanaca u proizvodnji mlijeka Iznos: 132,72 EUR/grlo

Intervencija	Cilj	Oblik i iznos
Mjere potpore za iznimno osjetljive sektore u poljoprivredi mjera potpore za uzgoj mliječnih krava mjera potpore za uzgoj rasplodnih krmača	•doprinosi unaprjeđenju uzgoja u sektoru svinjogojstva	•rasplodne krmače upisane u JRDŽ te prihvatljiva grla krmača izvornih pasmina Iznos: 62,38 EUR/grlo – 70,34 EUR/grlo
70.02. AEC Očuvanje bioraznolikosti i okoliša na trajnim travnjacima i oranicama	•doprinos skladištenju ugljika u tlu i biomasi, smanjenju emisije stakleničkih plinova i prilagodbi klimatskim promjenama, smanjenju pritiska intenzivne poljoprivrede na okoliš koja uzrokuje gubitak bioraznolikosti, nestanak vrijednih i rijetkih staništa kao i karakterističnih krajobraza.	•godišnja potpora poljoprivrednicima sa zemljištem koje je registrirano u ARKOD sustavu kao trajni travnjak ili kao oranica •provode se operacije zaštita ptice kosca zaštita leptira na trajnim travnjacima, uspostava poljskih traka Iznos: 254 EUR/ha - 898,59 EUR/ha
70.03. AEC Očuvanje ugroženih i izvornih pasmina domaćih životinja	•doprinosi očuvanju populacije izvornih pasmina domaćih životinja, od kojih su neke kritično ugrožene ili ugrožene te im prijete odumiranje	•potpora po uvjetnom grlu izvorne zaštićene pasmine domaćih životinja uz sudjelovanje u provedbi uzgojnog programa kojeg provodi udruga uzgajivača, uzgojna organizacija i ovlaštena ustanova Iznos: 209,16 EUR/UG - 502,04 EUR/UG
70.04. AEC Ekološki uzgoj – oranice ili trajni travnjaci	•doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova, prilagodbi i ublažavanju klimatskih promjena, smanjenju onečišćenja voda, očuvanju bioraznolikosti.	•plaćanje po hektaru za prijelaz na ekološki uzgoj ili održavanje ekološkog uzgoja Iznos: 157 EUR/ha – 235 EUR/ha
70.05. AEC Potpora za očuvanje, održivo korištenje i razvoj genetskih izvora u poljoprivredi	•doprinosi sprečavanju erozije biljnih i životinjskih genetskih resursa unaprjeđenju njihovog održivog korištenja, razvoju i očuvanju u svrhu postizanja globalne sigurnosti hrane, održive poljoprivrede i održanja bioraznolikosti.	•korisnici su javna tijela i pravne osobe uključujući udruge Iznos: 300.000 EUR po korisniku
70.06. AEC Plaćanja za dobrobit životinja	•cilj je potaknuti poljoprivrednike na provedbu dobrobiti životinja kako bi se poboljšali životni uvjeti domaćih životinja da budu što sličniji njihovim prirodnim potrebama.	•korisnik je dužan primijeniti aktivnosti koje nadilaze propisane standarde i uobičajenu poljoprivrednu praksu •potpora po uvjetnom grlu (UG) Iznos: pojedinačne prakse do 150 EUR/UG
70.07. AEC Očuvanje obilježja krajobraza	•cilj je očuvati suhozide i živice kao obilježja krajobraza koja imaju značajnu ulogu u sprječavanju klizišta, poplava i odrona, erozije tla i odnošenja gornjeg sloja tla.	•potpora po metru suhozida ili živice Iznos: 0,36-0,74 EUR/m
71.01. ANC Plaćanja za područja s prirodnim i ostalim ograničenjima	•- potpora dohotku kako bi dohodak poljoprivrednika na području sa i bez •ograničenja bio što ujednačeniji •- ublažava se rizik napuštanja poljoprivrednih površina	Iznos: Gorsko planinska područja – GPP (190 EUR/ha) Područja sa značajnim prirodnim ograničenjima – ZPO (132 EUR/ha) Područja s posebnim ograničenjima – PPO (79 EUR/ha)
Potpore iz Programa potpore sektoru svinjogojstva	Tri vrste programa: •za nadoknadu gubitka uslijed naređenih mjera za suzbijanje afričke svinjske kuge •zbog narušenog proizvodnog potencijala uslijed provedbe naređenih mjera suzbijanja afričke svinjske kuge •za očuvanje proizvodnje prasadi na području zone ograničenja zbog izbijanja afričke svinjske kuge	Nadoknada gubitaka: do 0,80 EUR/kg težine živih svinja Godišnje pokriće varijabilnih troškova u proizvodnji prasadi (kategorija rasplodne svinje) koji iznosi 796,61 EUR Godišnje pokriće varijabilnih troškova po tovnom mjestu godišnje iznosi 133,12 EUR Za očuvanje proizvodnje prasadi: 60 EUR/rasplodna životinja
Intervencija u sektoru pčelarstva	•doprinos modernizaciji pčelarstva, poboljšanju učinka kroz znanje i inovacije, održivom dohotku i otpornosti poljoprivrednog sektora	pčelari, organizacije pčelara, proizvođačke organizacije u sektoru ili znanstveno-istraživačke institucije mogu se prijaviti na neke od šest vrsta intervencija.

Izvori: APRRR, 2024., MP 2023b, MP 2023c, MP 2023d i NN 157/2023
Sources: PAAFRD, 2024, MA 2023b, MA 2023c, MA 2023d and OG 157/2023

vima poljoprivrednog gospodarstva, ali je i čimbenik ostvarivanja pozitivnih demografskih promjena. Međutim, sektor bilježi nisku produktivnost, nekonkurentnost, pad proizvodnje zbog visoke cijene inputa, pandemije uzrokovane virusom COVID, rata u Ukrajini i afričke svinjske kuge. U razdoblju 2023.-2027. poljoprivredna politika ulaže napore u poboljšanje stanja u sektoru s nekoliko vrsta mjera i intervencija. To su prije svega proizvodno nevezana potpora i proizvodno vezana potpora kao najvažnije i redovite potpore dohotku. Nadalje, eko-she-mama i agrokolišnim intervencijama nastoji se potaknuti poljoprivrednike da se dodatno angažiraju oko poljoprivrednih praksi koje doprinose ambicijama vezanim uz okoliš, klimatske promjene, dobrobit životinja i biološku raznolikost. Uvedeno je i plaćanje za mjeru Dobrobit životinja, koje se provodi kroz četiri područja dobrobiti: poboljšana hranidba, poboljšani uvjeti smještaja, pristup na otvoreno, i poboljšana skrb za pet stočarskih sektora: goveda, svinje, perad, ovce i koze. Navedena intervencija ima pozitivni utjecaj na zdravlje životinja, ali istovremeno podrazumijeva stvaranje preduvjeta za proizvodnju zdravstveno isprav-

ne i kvalitetne hrane. Također, provedba pojedinih zahtjeva dobrobiti životinja doprinosi smanjenju štetnih plinova.

Stočari koji svoju stočarsku proizvodnju obavljaju u određenim područjima s težim uvjetima gospodarenja i proizvodnim ograničenjima imaju pravo prijave na plaćanja za područja s prirodnim i ostalim ograničenjima. Takva potpora pomaže u rješavanju socijalne održivosti područja i predstavlja naknadu poljoprivrednicima na čiji dohodak negativno utječu nepovoljne klimatske ili prirodne značajke tih područja.

Afrička svinjska kuga (ASK) aktualno je i glavno pitanje ugroženosti zdravlja životinja, ne(stabilnosti)dohotka poljoprivrednika i sigurnosti opskrbe hranom. Osim usmrćivanja svinja na zaraženim gospodarstvima, određuju se zaražene i ugrožene zone te rizične zone ovisno o epidemiološkoj situaciji, u kojima se uspostavljaju vrlo rigorozne mjere. Poljoprivredna politika kroz tri programa nastoji kompenzirati nastali gubitak prihoda, nadoknaditi povećane troškove i očuvati potencijal za proizvodnju prasadi na pogođenim gospodarstvima.

Literatura

- [1] Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - APRRR (2024): Intervencije. Dostupno na: <https://www.aprrr.hr/intervencije/> (pristupano 26. 2. 2024.)
- [2] Anonimno (2023): Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2024. godinu. NN 157/2023.
- [3] Državni zavod za statistiku – DZS (2024): Statistička priopćenja i Statistika u nizu. Dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/poljoprivreda/stocarstvo/> (pristupano 26. 2. 2024.)
- [4] Gospodarski list (2023): Kuda ide domaće stočarstvo? Dostupno na: <https://gospodarski.hr/rubrike/stocarstvo-rubrike/kuda-ide-domace-stocarstvo/> (pristupano 26. 2. 2024.)
- [5] Grgić, I., L. Hadelan, J. Prišenk, M. Zrakić (2016): Stočarstvo Republike Hrvatske: stanje i očekivanja. Meso, 18(3) (2016), 256-263.
- [6] Kovačićek, T., M. Jež Rogelj, M. Zrakić Sušac, L. Hadelan, O. Mikuš, V. Očić (2023): Osnovni pokazatelji stočarstva Europske unije. Meso, 25(2) (2023), 149-160.
- [7] Ministarstvo poljoprivrede – MP (2023a): Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027. Dostupno na <https://ruralnirazvoj.hr/sp-zpp/> (pristupano 26. 2. 2024.)
- [8] Ministarstvo poljoprivrede – MP (2023b): Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2022. godini. Dostupno na: <https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/poljoprivreda-173/poljoprivredna-politika/agroekonomske-analize/zeleno-izvjesce/189> (pristupano 26. 2. 2024.)
- [9] Ministarstvo poljoprivrede – MP (2023c): Program potpore sektoru svinjogojstva za nadoknadu gubitka uslijed naredenih mjera za suzbijanje afričke svinjske kuge. <https://www.aprrr.hr/program-potpore-sektoru-svinjogojstva-za-nadoknadu-gubitka-uslijed-naredenih-mjera-za-suzbijanje-africke-svinjske-kuge/> (pristupano 26. 2. 2024.)
- [10] Ministarstvo poljoprivrede – MP (2023d): Program potpore za očuvanje proizvodnje prasadi na području zone ograničenja zbog izbijanja afričke svinjske kuge. Dostupno na: <https://www.aprrr.hr/program-potpore-za-ocuvanje-proizvodnje-prasadi-na-podrucju-zone-ogranicenja-zbog-izbijanja-africke-svinjske-kuge-2/> (pristupano 26. 2. 2024.)

- [11] Ministarstvo poljoprivrede – MP (2023e): Program potpore gospodarstvima zbog narušenog proizvodnog potencijala uslijed provedbe naređenih mjera suzbijanja afričke svinjske kuge. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/program-potpore-gospodarstvima-zbog-narusenog-proizvodnog-potencijala-uslijed-provedbe-naređenih-mjera-suzbijanja-africke-svinjske-kuge/> (pristupano 26. 2. 2024.)
- [12] Svjetska banka (2021): Sektor stočarstva u Republici Hrvatskoj: Ocjena svinjogojskih i govedarskih proizvodnih sustava, konkurentnosti i javnih izdataka za sektor stočarstva. Dostupno na: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/146001624867774935/pdf/The-Croatian-Livestock-Sector-in-the-Perspective-of-the-New-Cap-Pig-and-Cattle-Production-Systems-Competitiveness-and-Public-Expenditure.pdf> (pristupano 26. 2. 2024.)

Dostavljeno/Received: 26.02.2024

Prihvaćeno/Accepted: 03.04.2024.

Overview of livestock production and current agricultural policy measures

Abstract

The livestock sector in Croatia is characterised by a low level of productivity and a lack of competitiveness. In addition, after Croatia's accession to the EU, the number of sows was reduced by 30%, which had an impact on the decline in pork production. Beef production also fell by around 10%. The largest drop in production was recorded in the dairy cattle breeding sector, as evidenced by a sharp 35% drop in the number of dairy cows compared to the year 2012, before EU accession. In the livestock sector, only growth was recorded in the production of poultry meat and stability in the production of eggs. From 2020, the livestock sector experience high input price inflation caused by the COVID-19 disease and the war in Ukraine. From 2023, an additional problem is African swine fever, which has reduced the trade in live animals and meat. The production of sheep and goats has increased in the last ten years and is primarily an additional source of income for the economy. Croatia does not produce enough animal products for its needs and makes up for this by importing live animals, meat and milk. The products we export are usually exported in the form of raw materials without added value, while we import more complex and expensive products. Most of the production in the livestock sector is highly dependent on public subsidies in terms of income, which do not lead to improvements in this sector. Agricultural policy in the period 2023-2027 endeavours to solve the sector's economic, social, environmental and climate problems in a sustainable way. The aim of this paper is to describe the situation of the livestock sector based on the main statistical indicators from 2013 to 2022 and to present agricultural policy measures to improve the sector.

Keywords: livestock sector, indicators, agricultural policy, interventions

Überblick über den Viehzuchtsektor und aktuelle agrarpolitische Maßnahmen

Zusammenfassung

Der kroatische Viehzuchtsektor ist durch ein niedriges Produktivitätsniveau und mangelnde Wettbewerbsfähigkeit gekennzeichnet. Darüber hinaus wurde nach dem EU-Beitritt Kroatiens die Zahl

der Sauen um 30 % reduziert, was sich auf den Rückgang der Schweinefleischproduktion auswirkte. Auch die Rindfleischproduktion ging um rund 10 % zurück. Der größte Produktionsrückgang wurde in der Milchviehzucht verzeichnet, was sich in einem starken Rückgang der Zahl der Milchkühe um 35 % gegenüber dem Jahr 2012, also vor dem EU-Beitritt, widerspiegelt. In dem Viehzuchtsektor wurde nur bei der Geflügelfleischproduktion ein Wachstum und bei der Eierproduktion Stabilität verzeichnet. Ab 2020 wird der Viehzuchtsektor durch die COVID-19-Krankheit und den Krieg in der Ukraine mit einer hohen Inputpreisinflation konfrontiert. Ab 2023 kommt als weiteres Problem die Afrikanische Schweinepest hinzu, die den Handel mit lebenden Tieren und Fleisch beeinträchtigt. Die Produktion von Schafen und Ziegen hat in den letzten zehn Jahren zugenommen und ist in erster Linie eine zusätzliche Einnahmequelle für die Wirtschaft. Kroatien produziert nicht genügend tierische Erzeugnisse für seinen Bedarf und gleicht dies durch den Import von lebenden Tieren, Fleisch und Milch aus. Die Produkte, die wir exportieren, werden in der Regel in Form von Rohstoffen ohne Wertschöpfung ausgeführt, während wir komplexere und teurere Produkte importieren. Der größte Teil der Produktion in der Viehwirtschaft ist in hohem Maße von öffentlichen Einkommenssubventionen abhängig, die nicht zu Verbesserungen in diesem Sektor führen. Die Agrarpolitik im Zeitraum 2023-2027 ist bestrebt, die wirtschaftlichen, sozialen, ökologischen und klimatischen Probleme des Sektors auf nachhaltige Weise zu lösen. Ziel dieser Arbeit ist es, die Situation des Viehzuchtsektors auf der Grundlage der wichtigsten statistischen Indikatoren von 2013 bis 2022 zu beschreiben und agrarpolitische Maßnahmen zur Verbesserung des Sektors vorzustellen.

Schlüsselwörter: Viehzuchtsektor, Indikatoren, Agrarpolitik, Interventionen

Resumen de la producción ganadera y medidas actuales de política agrícola

Resumen

El sector ganadero en Croacia se caracteriza por un bajo nivel de productividad y falta de competitividad. Además, tras la adhesión de Croacia a la UE, el número de cerdas se redujo en un 30 %, lo que tuvo un impacto en la disminución de la producción de carne de cerdo. La producción de carne de vacuno también cayó alrededor del 10 %. La mayor caída en la producción se registró en el sector de cría de ganado lechero, como lo demuestra una fuerte caída del 35 % en el número de vacas lecheras en comparación con el año 2012, antes de la adhesión a la UE. En el sector ganadero, solo se registró un crecimiento en la producción de carne de aves de corral y estabilidad en la producción de huevos. A partir de 2020, el sector ganadero se enfrenta con una alta inflación de precios de insumos causada por la enfermedad COVID-19 y la guerra en Ucrania. A partir de 2023, un problema adicional es la peste porcina africana, que ha reducido el comercio de animales vivos y de la carne. La producción de ovejas y cabras ha aumentado en los últimos diez años y es principalmente una fuente adicional de ingresos para la economía. Croacia no produce suficientes productos animales para sus necesidades y compensa esto importando los animales vivos, la carne y la leche. Los productos que exportamos generalmente se exportan en forma de materias primas sin valor agregado, mientras que importamos productos más complejos y costosos. La mayor parte de la producción en el sector ganadero depende en gran medida de los subsidios públicos en términos de ingresos, que no conducen a mejoras en este sector. La política agrícola en el período 2023-2027 se esfuerza por resolver los problemas económicos, sociales, ambientales y climáticos del sector de manera sostenible. El objetivo de este documento es describir la situación del sector ganadero basándose en los principales indicadores estadísticos de 2013 a 2022 y presentar medidas de política agrícola para mejorar el sector.

Palabras claves: sector ganadero, indicadores, política agrícola, intervenciones

Panoramica della produzione zootecnica e delle misure vigenti della politica agricola

Riassunto

Il settore zootecnico in Croazia è caratterizzato da un basso livello di produttività e da una mancanza di competitività. Inoltre, dopo l'adesione della Croazia all'UE, il numero di scrofe è stato ridotto del 30 % che ha avuto un impatto sul calo della produzione di carne suina. Anche la produzione della carne bovina è calata all'incirca pari al 10 % e il calo maggiore della produzione è stato registrato nel settore dell'allevamento di bovini da latte come evidenziato da un forte calo del numero di vacche da latte pari al 35 % rispetto al 2012 cioè prima dell'adesione all'UE. Nel settore zootecnico si evidenzia una crescita nella produzione di carne di pollame e stabilità nella produzione di uova da consumo. Dal 2020, il settore dell'allevamento subisce un'elevata inflazione dei prezzi di acquisto conseguente alla malattia COVID-19 e alla guerra in Ucraina. Dal 2023, la Peste suina africana ha creato un problema aggiuntivo che ha comportato la riduzione del commercio di animali vivi e di carne. La produzione di ovini e caprini aumenta negli ultimi dieci anni costituendo perlopiù una fonte di reddito supplementare di aziende agricole. Croazia non produce una quantità sufficiente di prodotti animali per i suoi bisogni e lo compensa importando animali vivi, carne e latte. I prodotti che esportiamo sono principalmente materie prime senza valore aggiunto, mentre importiamo i prodotti più complessi e costosi. In termini di reddito, la maggior parte delle produzioni nel settore zootecnico dipende fortemente dalle sovvenzioni pubbliche le quali non portano a miglioramenti in questo settore. Nel periodo 2023-2027, la politica agricola intende impegnarsi per risolvere i problemi di sostenibilità economica, sociale, ambientale e climatica del settore. Lo scopo di questa relazione è descrivere la situazione del settore zootecnico presentando gli indicatori statistici più importanti che si riferiscono al periodo dal 2013 al 2022 e gli interventi della politica agricola volti al miglioramento del settore.

Parole chiave: zootecnica, indicatori, politica agricola, interventi

YOUR BUSINESS COMMUNITIES

